Gyimesi Emese: *Szendrey Júlia irodalmi pályafutása. Társadalomtörténeti kontextusok*

Budapest, Ráció Kiadó, 2021 (Ligatura), 295 l.

Gyimesi Emese *Szendrey Júlia irodalmi pályafutása: Társadalomtörténeti kontextusok* című könyve 2021 elején jelent meg a Ráció Kiadónál. A szerző 2010 óta foglalkozik Szendrey Júlia kéziratos hagyatékával. Kutatásaival felkeltette a szűkebb szakma és a szélesebb közönség érdeklődését. 2017-ben az MTA BTK Irodalomtudományi Intézete Martinkó András-díjban részesítette. 2018-ban megjelentette Szendrey Júlia összes költeményeinek kiadását, majd a következő évben sajtó alá rendezte a Szendrey–Horvát család egodokumentumait. A kutatómunka újabb gyümölcse a szerző immáron könyvformában kézbe vehető doktori értekezése, amely a kéziratos hagyaték vizsgálatával társadalom- és mikrotörténeti perspektívából mutatja be Szendrey Júlia irodalmi pályafutását és személyét.[1] Előrebocsátom, hiánypótló munkának tartom a kötetet, és emelletti érveimet tömören össze is tudom foglalni. A könyv olyan területeken mutat kiemelkedő teljesítményt, amely valamennyi történeti érdeklődésű szakmunka mércéje lehet: újdonságértékű, ezelőtt nem vizsgált forrásokat tár fel, és az előzményei ellenére is revelatív erejű módszertani szemlélettel dolgozik.

Kezdésként érdemes néhány szót ejteni a könyv forrásanyagát jelentő Szendrey Júlia-hagyaték hányattatott, regényes sorsáról. Júlia 1868 szeptemberében, négy nappal halála előtt az őt ápoló, nála tíz évvel fiatalabb élettársára, Tóth Józsefre bízta hagyatékát, aki néhány költemény kivételével haláláig (1912) ezt titokban őrizte. Ennek oka egy közvetlenül Szendrey Júlia halála utáni egyezség volt, amely a volt férj, Horvát Árpád, a Szendrey családba beházasodott Gyulai Pál, valamint Tóth József között köttetett. Tóth megígérte, hogy nem publikálja a hagyaték Horvát számára kompromittáló, kényes családi titkokra vonatkozó dokumentumait, amennyiben a neves történész tiszteletben tartja és tapintatosan kezeli a tőle elváló, kétes hírű exfeleség emlékét. Hogy a megállapodást és a lappangó hagyaték sorsát elfedjék, Gyulai azt állította, hogy Szendrey Júlia összes írását a koporsójában helyezte el a temetés előtt. Ennek következtében több mint hatvan évig csak a korábban publikált költeményekből, elbeszélésekből és naplórészletekből, de sokkal inkább a róla szóló visszaemlékezésekből lehetett ismerni Szendrey Júlia életét és munkásságát. A fordulatot Mikes Lajos és Dernői Kocsis László kutatása hozta el 1930-ban, amelynek hatására széles körben ismerté vált a hagyaték tartalmának egy része. Céljuk elsősorban a hűtlen Szendrey

[1] A könyv egyes fejezetei korábban önálló tanulmányok formájában is megjelentek.

Iris_2021_01.indb 117 2021. 09. 20. 5:16:39

Júlia-kép átformálása, rehabilitációja volt, így csak azokat a dokumentumokat publikálták, amelyek rálátást engedtek a nő özvegységének és megaláztatásokkal teli második házasságának a történetére. Szendrey Júlia irodalmi munkásságának dokumentumai továbbra is kiadatlanok maradtak. Gyimesi most a feledésbe merült forrásokat dolgozta fel, munkájának tétje és célkitűzése összefoglalható a kötet utolsó mondatával: „Szendrey Júlia életének és pályájának megismeréséhez csak akkor léphetünk közelebb, ha hagyjuk, hogy mások interpretációi mellett végre az általa alkotott források is beszéljenek" (246).

A könyv módszertani újdonsága, hogy megtöri a Szendrey Júliáról szóló laikus és szakmai párbeszéd pszichologizáló és moralizáló hagyományait, és inkább társadalomtörténeti irányultságú eszköztárral igyekszik megérteni kutatása főszereplőjének életét és munkásságát. Jóllehet a könyv *Függelék*ében olvasható egy vázlatos biográfia, Gyimesi nem életrajzot készített, és nem is a Szendrey Júlia-életmű kanonikus és esztétikai igényű felmérése, értékelése volt célja. Az irodalomtörténet-írás azon kutatásaihoz kapcsolódik, amelyekben „az irodalom társadalmi használatának antropológiai vonatkozásai kerülnek előtérbe, a mindennapi élet eseményei, társadalmi cselekvései, valamint az irodalmi szövegek közötti viszonyrendszer" (22). A könyvet magas fokú módszertani tudatosság és önreflexivitás jellemzi, a tanulmányok kulcsa a rendelkezésre álló források mellé helyezett megfelelő kérdésekben rejlik. Ahogyan azt látni fogjuk, a szerző a különböző típusú forrásokhoz változatos, alaposan megokolt fogalmi rendszerrel közelít, az irodalomtörténet, a társadalomtörténet, a kultúrtörténet és a médiatörténet keresztmetszeteiből kiindulva. Talán az egyik legtermékenyebb metodikai eljárása, hogy – elsősorban Török Zsuzsa és Tóth Zsombor kutatásai nyomán haladva – az írásgyakorlat gyűjtőfogalma alatt értelmezi az egészen különböző jellegű forrásokat (a naplóktól kezdve a bevásárlócédulákon át egy játékból készített újságimitációig), ezáltal rendkívüli mértékben felszabadítja a hagyaték értelmezési kereteit.

A kötet későbbi írásoknak megágyazó első fejezete összeveti a 19. század Szendrey Júlia-képét a 20. század modern szemléletű felfogásával. A legfontosabb eltérés az imázst mindvégig meghatározó *excentrikus nő* és *múzsa* szerepkörök megítélésében figyelhető meg, amely szoros összefüggéseket mutat a nemzeti diskurzus és a társadalmi nőideál modernségben végbement történeti változásaival. Például amíg a 19. században Szendrey Júlia 1850-ben kötött második házasságát hűtlenségnek tartották, addig a nyugatosok a századforduló (és különösen az első világháború) után már természetesnek tekintették, sőt saját modern világlátásuk előzményét, (ön)igazolását látták benne. Gyimesi számára nem az elemzése végpontját, eredményét, hanem kiindulópontot, szemléleti alapot jelent a társadalmi szerepek és a nemzeti narratíva jelentőségének a felismerése. Feltárja a nyugatos Szendrey Júlia-kép anomáliáit is: „az új imázs azonban nem új forrásokon alapult, hanem ugyanazon az információhalmazon, amely Szendrey Júlia kortársainak visszaemlékezéseiből kinyerhető. Ezeket a leírásokat továbbra is tényként kezelték, nem kérdőjelezték meg, hanem újraértelmezték őket,

Iris_2021_01.indb 118 2021. 09. 20. 5:16:39

kiemelve néhány olyan elemet (rövid haj, nadrág, szivar, férfibarátok, frígiai sapka stb.), amelyre az új imázs épülhetett" (42). Aligha elvárható, hiszen a fejezet kereteit jócskán szétfeszítette volna a Júlia-imázs alakulásának teljes körű áttekintése, a szerző mégis érzékeltetni tudja a 19. századi és a nyugatos képzetek hosszú távú, máig megfigyelhető hatásait – például a Mészáros Péter által rendezett, 2006-os *Stammbuch – Júlia asszony titkos éjszakái* című film felidézésével, amely (címében is) a nő özvegyi napjait és erős szexualitását helyezi középpontba. Ebből a szempontból talán érdemes lett volna arra is utalni, hogy a recepcióban megfigyelhető egy Szendrey Júlia „excentrikusságáról" teljesen megfeledkező, a nőre kizárólag Petőfi hitveseként emlékező, erősen ideologikus kép is, amelyre például a Mészáros-film felháborodott olvasói levelekkel kísért, elutasító fogadtatása[2] vagy Hatvany Lajos *Feleségek felesége* című munkájának – később ismertetett – korabeli recepciója is utal. Az imént a munka módszertani és fogalmi alaposságát dicsértem, mégis apró terminológiai pontatlanságnak érzékelem, hogy Gyimesi a fejezetben központi szerepet betöltő *kulturális emlékezet* fogalmának a használatakor mintha megfeledkezne arról, hogy a kifejezés eredetileg nem az általa hivatkozott Aleida Assmanntól, hanem férjétől, Jan Assmanntól származik, aki a kollektív emlékezet gyűjtőfogalmán belül megkülönböztette a közelmúltra és a kortárs tanúkra vonatkozó kommunikatív emlékezetet a nagyobb időintervallumot átfogó kulturális emlékezettől. E fogalmak olykor mégis mintha összemosódnának: „Szendrey Júlia kulturális emlékezete a hűtlenség bélyegétől, a kortársai által férfiasnak látott nő képétől az excentrikus, emancipált, különös és csábító nő imázsáig vezetett" (49).

A következő fejezet Szendrey Júlia (elképzelt városokkal is kitágított) mentális térképét a leánykori levélírói gyakorlatán keresztül igyekszik rekonstruálni. A különböző településekről kialakult szubjektív élményeket, véleményeket, benyomásokat tükröző mentális térkép középpontjában a Szendrey Júlia lakóhelyéhez képest városiasabb települések szerepelnek: például 1845 és 1847 között – a Szatmár vármegyei Erdőd lakosaként – Nagykároly és Szatmárnémeti. Mindez meglehetősen tipikusnak minősíthető: megegyezik valamennyi (fő)városi leánynevelő intézetből vidékre hazatérő, unatkozó leányéval, akiknek vidék és város oppozíciója alapvetően határozta meg a különböző bálok köré szerveződő hétköznapjait. Szendrey Júlia preferenciáit egyrészt saját tapasztalatai formálták: például érzékelte, hogy a városok előnyösebb kulturális, társasági és bevásárlási lehetőségeket biztosítanak számára. Másrészt mivel „folyamatos elégedetlenséget érzett az őt körülvevő települések élménytelensége miatt, az elképzelt nagyvárosok [pl. Párizs, Velence – O. O.] vonzereje igen jelentős volt számára" (63). Pest-Buda az egyetlen, amely Szendrey Júlia térképén egyszerre volt jelen az elképzelt

[2] Erről a film rendezője nyilatkozott egy 2006-os interjúban: „A Duna TV-ben felháborodott leveleket kaptunk, amelyekben felrótták a filmnek azt, hogy hogyan merészelt ennyire meggyalázni egy nemzetet és egy családot. A felszínt karcoltam meg vele. Egyébként irodalomtörténészek számára nyilvánvaló tényekről szólt a film, de a *Stammbuch* alapjául szolgáló novellákat Krúdy Gyula írta" Libor Anita, *Nem látványos kegyetlenségek: Interjú Mészáros Péterrel,* 2006. október 15., https://www.filmtett.ro/cikk/2623/interju-meszaros-peterrel/ (utolsó megtekintés: 2021. június 5.)

Iris_2021_01.indb 119 2021. 09. 20. 5:16:39

és a tapasztalt város kategóriájában is, nem meglepő, hogy vágyainak állandó célpontja volt, amely egyszerre jelentett számára piacot (ahol vásárolhat), kulturális centrumot (irodalmi, színházi, zenei események) és a média központját, ahol a korabeli lapok jelentős része megjelent, és amely „kiadott naplópublikációi révén írónőként ünnepelte" (67). A szerző nem tárgyalja részletesen, csupán finoman utal arra, hogy Szendrey Júlia mentális térképének megrajzolása megvilágító erővel képes értelmezni az életrajz recepciójának neuralgikus pontját, a szabadságharc utáni újraházasodás problémakörét is, és alátámasztja Dienes András 1962-ben tett feltételezését, amely szerint Szendrey Júlia második házasságának legfőbb oka az lehetett, hogy „[n]em akart apja kietlen lakhelyére temetkezni, szemrehányásait hallgatni. Pesten akart maradni, lehetőleg jó módban, tekintélyes ember feleségeként élni. Igen, az életet kereste, bizonyára egészen józanul mérte fel maga és gyermeke jövőjét."[3]

Gyimesi elsősorban abban látja Szendrey Júlia naplóírói gyakorlatának különlegességét, hogy a korabeli (női) naplóktól eltérően nem annyira a hétköznapi események szisztematikus rögzítésére fókuszált, hanem –– belső érzelmi gyakorlatként –– az úgynevezett „lélekeseményeket" igyekezett megfigyelni. Az írások állandó témája a szenvedély átélésének, az intenzív érzelmi élmények megtapasztalásának a vágya. A közönyös külvilág és az önmagát megérteni próbáló „én" oppozícióján alapuló szubjektumkonstrukció Szendrey Júlia szenvedély- és szerelemfelfogását is láthatóvá teszi, amelyet a „nekem fölizgatás és szenvedély kell, mi elfoglaljon, mi éreztesse, hogy élek!" – 1846 őszén papírra vetett – kijelentése jellemez leginkább. A szerző rendhagyónak találja Szendrey Júlia érzelemkultuszát Bártfay László és Széchenyi István önmérsékleten és „csinosodáson" alapuló „szenvedélyelméletével" összevetve. Ezt valamelyest árnyalja későbbi fejezetekben tett megjegyzéseivel, amelyek arra vonatkoznak, hogy a kor fegyelmezetlennek elképzelt nőképe erősen hathatott Szendrey Júlia ön- és világértelmezésére: „[Szendrey Júlia] önértelmezései során több olyan jellemvonást tulajdonít magának (szenvedélyes alaptermészet, kiismerhetetlen szubjektum, kitartás hiánya), amely a korabeli sajtóban konstruált nőképeknek is szerves része volt" (203). Gyimesi a naplók privát írásgyakorlatként való elemzését követően megvizsgálja, hogy azok miként működtek a nyilvános térben. Egyrészt – Margócsy István *Petőfi Sándor és az irodalmi gépezet* című tanulmányához kapcsolódva – éles szemmel mutat rá, hogy miként állította Petőfi Sándor és Jókai Mór a saját imázsépítésének, marketingstratégiájának és pénzkereseti céljainak szolgálatába a naplókat azáltal, hogy különböző szövegmódosításokkal a privát szférából a nyilvánosba helyezte őket, amelyek így egységesen *Petőfiné naplója* címen, kizárólag a Petőfi-szerelem produktumaként váltak ismerté. Másrészt arra is rávilágít, hogy a sokáig jelentéktelennek tűnő filológiai

[3] Dienes András, *Perújítás Szendrey Júlia ügyében (Az 1849/50-es évek adalékainak revíziója),* ItK, 66(1962), 3. sz., 318. Ettől a nézettől részben eltérően Török Zsuzsa – nem számolva az édesapa, Szendrey Ignác támogatásával – Szendrey Júlia újraházasodásának fő okát inkább a szabadságharc utáni özvegyi státuszból eredő anyagi, egzisztenciális kényszerekben látja (Török Zsuzsa, *A nemzet özvegye: Vachott Sándorné írói pályája*, Irodalomismeret 2019, 1. sz., 94–97).

Iris_2021_01.indb 120 2021. 09. 20. 5:16:39

pontatlanságok (a naplók egységesítése; a kéziratos és kiadott szövegváltozatok közötti különbségek negligálása) alapvetően határozták meg a Szendrey Júlia naplóiról kialakult (olykor visszatetszést kiváltó és a személye megítélését is erősen befolyásoló) elképzeléseket. Gyimesi Jókai és Petőfi szerepének aligha vitatható jelentőségét hangsúlyozza a publikációs gyakorlat vizsgálata során, ugyanakkor megjegyzendő, hogy 1847 szeptemberétől Júlia sem privát írásgyakorlatként készítette naplóbejegyzéseit, hanem – az őt körülvevő „iparlovagokkal" együttműködve – kifejezetten a sajtónak írta azokat: „a szöveg megírása után szinte azonnal nyomdába került, s a kéziratos napló később tovább folytatódott" (89).

A Szendrey Júlia versírói gyakorlatát tárgyaló fejezet is a nyilvános és a privát szféra különbségeire irányítja a figyelmet. E módszertani eljárás eredményeként olyan izgalmas, korábban elhanyagolt forrásanyagok kerülnek előtérbe, mint Szendrey Júlia kilencvenoldalas, negyvenkilenc költeményből és további hét töredékes versszövegből álló gyűjteménye, amelynek naplószerű, ciklusszervező elve leginkább Arany János *Kapcsos könyvé*hez hasonlítható. A halál fogalmát és a lírai én belső nyugtalanságát, valamint az anyai szeretet érzését középpontba állító műveket tartalmazó, a naplók világérzékelésére emlékeztető gyűjtemény vizsgálatán keresztül az is nyilvánvalóvá válhat, hogy a korszak *női szerzőinek* (Gyimesi ezt a kifejezést javasolja) írásgyakorlata változatos funkciókkal rendelkezett, amelyek olykor ellentétesek, összeegyeztethetetlenek voltak a nyilvános médiatér női szerepekhez kapcsolódó elvárásaival. „A nyilvános imázs és a privát íráshasználat során keletkezett kéziratokból kirajzolódó én nem feleltethető meg problémamentesen egymásnak, éppen a kettő közötti feszültség teszi izgalmassá Szendrey Júlia irodalmi működését" (137).

A könyv egyik kiemelkedő fejezetében Gyimesi mentalitástörténeti szempontból igyekszik megérteni Szendrey Júlia és Arany János kapcsolatának alakulását. Észrevétele szerint Arany valahányszor megnyilatkozik Szendrey Júliáról a leveleiben, nem a nő egyéniségére reflektál, hanem a női életút normatív szerepei felől ítéli meg. Például feleségként, özvegyként, anyaként jelenik meg Arany levelezéseiben, és rendszerint ezen női szerepekhez kötődő elvárások függvényében fogalmazódik meg róla negatív vagy pozitív értékítélet. Ezáltal rálátást nyerhetünk, hogy milyen benyomást tehetett Szendrey Júlia a kortársaira. Továbbá más megvilágításba kerülhetnek Arany János *Emléklapra, A honvéd özvegye, Árva fiú* című, Szendrey Júliához kapcsolható költeményei is.

A következő két fejezet tágabb kontextusból mutatja be a nemi szerepeket érintő korabeli kollektív képzeteket, a kortárs sajtó hétköznapi működését és a társadalmi átalakulások irodalmi vonatkozásait a szakirodalomban már sokat tárgyalt, Gyulai Pál 1858-ban publikált, *Írónőink* címen ismert cikksorozatával meginduló és Arany János 1863-ban kiadott *Nyilatkozatá*val lezáruló, (második) nővitaként számontartott diskurzus elemzésén keresztül. Gyimesi először arra keresi a választ, hogy miként jelentek meg a sajtóban a női és a férfiidentitás előíró jellegű konstrukciói és a korabeli

Iris_2021_01.indb 121 2021. 09. 20. 5:16:39

irodalom kulcskérdései a 19. század közepének női szerepekről folytatott társadalmi párbeszédében. Megállapítása szerint a női irodalmi karrierekhez a női identitás elvesztésének, a hagyományos gondoskodói szerepkörök elhanyagolásának a képzete társult, így elsősorban azok a női szerzőktől származó szövegek kaptak pozitív kritikai visszajelzést, amelyek egységes és szilárd női identitást fejeztek ki. Mindez nagymértékben befolyásolta a női szerzők – egymástól olykor egészen eltérő – publikációs gyakorlatát is. Célravezető érvényesülési stratégiának bizonyult a konvencionális női szerepelvárásokat nem sértő, „hasznos" műfajokban (mese, fordítás) alkotni vagy az esetleges verspublikációk során inkább az anyaszerep megélését tematizálni politikai kérdések helyett. A női szerzők korabeli megítélése – mint azt Jókai és Petőfi „iparlovag" tevékenységében megfigyelhettük – nehezen választható el az irodalmi professzionalizáció és a tömegsajtó kialakulásának a kérdésköreitől. Nem meglepő tehát, hogy a férfias-nőies nemi dichotómia mellett az esztétika-üzlet ellentétpár is meghatározó volt a korabeli vitákban. A kritika a női szerzők ambícióit kihasználó divatlapok és a nők számára készített egyéb kiadványok szerkesztőit bírálta, őket okolva a nők előretörésével párhuzamosan érzékelt általános minőségbeli színvonalzuhanás miatt. Gyimesi a *Hölgyfutár* és a *Nővilág* – második nővita alatt megjelent – számait vizsgálva azonban nem tudja alátámasztani a női szerzők arányának rohamos emelkedését: „a sajtóban az 1850-es évektől nem kizárólag a nők által publikált szövegek száma sokszorozódott meg, hanem egyéb verstermelő csoportoké is" (196). A következő rész az előbb bemutatott irodalmi teret öt konkrét irodalmi pálya tükrében ábrázolja. Ezen a ponton arra kerül a hangsúly, hogy milyen szakmai identitással rendelkezett, és milyen kommunikációs- és mobilitási stratégiákat alkalmazott Szendrey Júlia, Majthényi Flóra, Malom Lujza, Wass Ottilia és Bulyovszky Lilla. A szerző következetesen figyelmet fordít az eltérő pályautak közötti különbségekre, és nem kívánja egységes és homogén csoportként kezelni a női szerzőket, mégis megtalálja a közös vonásokat közöttük: „minden bemutatott női szerző esetében megfigyelhető a szakmai öntudat, a kulturális tevékenység művelésére adott finom önreflexió" (219). A kommunikációs és mobilitási stratégiák alapvető eszközt jelentettek az irodalmi életben érvényesülni kívánó nők számára (is), Gyimesi azonban nem talál tipikusnak tekinthető viselkedési módokat. Például Malom Lujza és Wass Ottilia igen aktív levelezés által tudtak sikeresen részt venni a korabeli kulturális életben, ám a botránnyal járó válása után a pesti művészéletből kiszoruló, ezáltal népszerűségét hirtelen elveszítő Majthényi Flóra vagy a külföldi színészkarrierje miatt a karitatív tevékenysége ellenére is nehezen elfogadott Bulyovszky Lilla esete ezen érvényesülési formák kockázataira is figyelmeztet.

Az utolsó tanulmány egymaga tükrözi a könyv bevezetőben említett erényeit. Az írás egy Szendrey Júlia két gyermeke, Horvát Attila és Horvát Árpád által 1865–1866 telén játékból készített, *Tarka Művek* című, a különböző „rovatoknak" megfelelően rendkívül sokféle műfajú és funkciójú szöveganyagot tartalmazó, hét füzetből álló újságimitációt vizsgál, elsősorban a privát szféra és a nyilvános beszédmódok keveredése, összjátéka

Iris_2021_01.indb 122 2021. 09. 20. 5:16:39

szempontjából. A művelt család olvasási szokásait és mindennapi írásgyakorlatait elemezve nem csupán azok a mikrotörténeti, családtörténeti vonatkozások válnak érdekessé, amelyekre explicitebben utalnak a gyermekek, például, hogy Szendrey Júlia helyett inkább Szendrey Mária töltötte be a klasszikus női szerepköröket a családban. A lapimitáción keresztül arra is rálátást nyerhetünk, hogy miként befolyásolta a sajtó a gyermekek világnézetét és az édesanyjukról alkotott képüket: az 1850-es évek első felében született fiúk már teljesen természetesnek tartották a női szerzők létjogosultságát, mégis megőrizték „a női szerzők által írt szövegek bevett értékelési gyakorlatait, érvendszereit" (238), tehát anyjuk szépírói munkásságát elsősorban „családi használatú" irodalomként értelmezték. Ennek eredménye, hogy irodalmi munkásságának privát és nyilvános megítélése ugyanazon a szempontrendszeren alapult, amelyre Szendrey Júlia anyaságát hangsúlyozó publikációs gyakorlata is kifejezetten ráerősített.

A Szendrey Júlia életpályáját (és a források keletkezési idejét) követő kronologikus rendben haladó kötet szerkesztése igényes: apróbb, jelentéktelen hibaként mindösszesze talán egy-egy redundánsnak tekinthető lábjegyzet (pl. 202. és 231. lábjegyzet) vagy a belső idézőjelek olykor helytelen használata (pl. 192) róható fel. A *Polémia és „epeláz" a női szerzők körül* és az azt követő *Szakmai identitás, női kommunikáció…* című fejezetek a korábbi feszes szerkezetű írásokhoz képest olykor terjengősebbek, és néhol kissé önismétlőek a nővitával kapcsolatos tudnivalók ismertetésében. E csekély jelentőségű szépséghibák – feltételezésem szerint – a sokéves kutatómunka során elkészített írások összefésülésének nehézségeiből eredhetnek.

Gyimesi Emese könyve fontos fejezete a Szendrey Júliáról és a magyar női irodalomról szóló szakirodalomnak. A szerző nemcsak sikeresen rajzolja újra a Szendrey Júliáról kialakult képünket, hanem arra is képes rávilágítani, hogy milyen társadalomtörténeti összefüggésekkel magyarázhatók a korábbi, a kéziratos források tanulmányozása nélkül kialakult elképzelések. A könyv eredményességét jelzi, hogy sikerült Szendrey Júlia személyét és életművét kiemelni első férje, Petőfi Sándor árnyékából és önértékében megvizsgálni a magyar női irodalom egyik úttörő jelentőségű alakját, rávilágítva pályájának – korszakhoz viszonyított – tipikus és atipikus vonásaira. Mint említettem, jelen könyv egy nagy ívű kutatói munka eredménye, ezért a szerző által sajtó alá rendezett, 2018-ban megjelent, *Szendrey Júlia összes verse* című kiadványával együtt ajánlom, ugyanis – ahogy arra a kritikai igényű kötet hátlapján olvasható ajánló is utal – a két munka szorosan összetartozik, egymás mellett nyerik el teljes jelentésüket.

Owaimer Oliver

Iris_2021_01.indb 123 2021. 09. 20. 5:16:39